

На нашу думку, важливо щоб жінки займали керівні посади, не лише в галузі медзабезпечення чи юриспруденції, а й на вищих командних посадах, за прикладом країн НАТО, адже за останні роки збільшилась кількість жінок-офіцерів, які навчаються та підвищують свою кваліфікацію на оперативного-тактичному та стратегічному рівнях і мають відмінні показники у навчанні.

Список використаних джерел

1. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки ухвалена Радою Європи 7 березня 2018 року. URL: <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy-2023-ukr-new2/16808b35a4>.
2. Звіт Індексу гендерного розриву 2020 (Global Gender Gap Report) URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf.
3. ЖІНКИ, МИР ТА БЕЗПЕКА: Інформаційно-методичний збірник для співробітників Міністерства Оборони і Генерального штабу України 2016 рік URL: http://www.un.org.ua/images/documents/4461/UN_Women_WPS%20MoD%20Guide_UKR.pdf.
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 44, ст. 353. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2523-19#Text>.
5. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_669#Text.

Андросюк Вячеслав Гергійович,
провідний науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем психологічного
забезпечення та психофізіологічних
досліджень ННІЗДН Національної академії
внутрішніх справ, кандидат психологічних
наук, професор

ГЕНДЕР У СФЕРІ ІНТИМНИХ ПАРТНЕРСЬКИХ СТОСУНКІВ У РОДИНАХ ПРАЦІВНИКІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ МВС УКРАЇНИ: ФЕНОМЕН ЧИ ПРОБЛЕМА?

Значного поширення в теперішній час набули суспільні, політичні і науково-дослідницькі течії, основу яких складає статево-рольовий фокус, тобто зосередженість на вирішенні так званих гендерних проблем, пов'язаних із реалізацією статевої рівності в усіх сферах суспільного буття. Запроваджений, на тлі активного розвитку соціологічних теорій, в науковий обіг Дж. Мані [1] ще у 60-х роках минулого століття термін «гендер» безумовно відіграв вагомий роль у розумінні відмінностей між чоловіками та жінками за біологічними, соціально-психологічними та культуральними критеріями.

В подальшому, гендерна ідентичність – усвідомлення та прийняття конкретною особистістю певних рис маскулінності (мужності) та фемінності (жіночості), детермінація ними різних форм поведінки, утворила продуктивне предметне поле наукових досліджень, правової, суспільно-економічної та політичної практики. Нині статево-гендерна рівність конституалізована в усіх цивілізованих світових співтовариствах, хоча, як і більшість конституційних положень, ще не набула повної реалізації в суспільному бутті і суспільній свідомості. Не слід, на нашу думку, вважати виправданим і перспективним використанням гендерних постулатів у теоріях фемінізму чи соціального конструктивізму. Натомість, це призводить до штучного і непродуктивного формування уявлень про плюралізм гендерквірів – від 5 (за Е.Фаусто-Стерлінг) [3] до 10 (США) різновидів гендерів. Подібною «грою розуму» вирізнявся ще Е.Кант, який навів низку філософських доказів проти існування Бога, після чого запропонував власний доказ його реальності [4].

Низка гендерних проблем притаманна будь-яким спільнотам – національним, соціально-економічним, політичним, професійним, суспільно-побутовим тощо. Їх поширеність та інтенсивність прояву залежить від віяла чинників, зокрема тих, що мають психологічну природу. Транслявання на прийдешні покоління з національної культури і побуту певних гендерних стереотипів щодо ролі і місця жінок та чоловіків в суспільних стосунках, несформованість гендерної толерантності – готовності сприймати іншу особу самотбною, незалежно від притаманних їй фізичних і духовних своєрідностей, соціально-моральна стигматизація наразі відмітної зовнішності і поведінки – ці та інші негаразди суспільної та індивідуальної свідомості сприяють дієвості гендерних стереотипів в різних системах та ситуаціях гендерно забарвленої взаємодії. Вельми чутливою, щодо гендерних проблем, є сфера інтимних партнерських стосунків.

«Гендерне насильство – це насильство, яке стосується чоловіків і жінок, і жертвами якого переважно є жінки. Воно виникає як наслідок нерівних владних стосунків між жінками і чоловіками. Це насильство, яке спрямоване проти жінки, тому що вона жінка, чи яке непропорційно впливає на жінок. Воно стосується (але не обмежується) фізичної, сексуальної і психологічної шкоди включно із залякуванням, стражданнями, примусом та/або позбавленням свободи в сім'ї чи в суспільстві загалом» [2].

Нині одним із державницьких завдань є впровадження адекватної гендерної політики в усі сфери суспільного життя, тим паче – в структури, професійна діяльність яких забезпечує стабільність і безпечність існування та розвитку держави та її населення, зокрема, до сектору безпеки та оборони України. Однією з такого роду структур є підрозділи Міністерства внутрішніх справ України, діяльність яких орієнтована на реалізацію прав та законних інтересів кожного

громадянина, незалежно від притаманних йому своєрідностей, до яких і відноситься статево-гендерна диференціація.

Свобода професійного самовизначення, становлення та розвитку фахівців-правоохоронців, рівною мірою чоловіків та жінок, в секторі безпеки МВС України забезпечується Конституцією України. Статево-гендерні стосунки в межах професійних обов'язків регламентуються статутами та Кодексами професійної етики і моралі. Однак, як і в будь-яких інших соціальних та професійних спільнотах, забезпечення гендерної рівності в Національній поліції України, Національній гвардії та Державній прикордонній службі здійснюється на належному рівні. Це ж стосується і партнерських взаємин в родинх співробітників сектору безпеки МВС України, що, безумовно повинно знаходити відображення у формуванні відповідної фахової гендерної політики щодо забезпечення гендерної толерантності, неприпустимості гендерно зумовленої дискримінації, превенції насильства в інтимних та родинних стосунках.

Дослідження низки гендерних проблем в партнерських стосунках чоловіків та жінок – співробітників сектору безпеки МВС України, в сфері службових і родинних відносин [6], порівняння результатів цього дослідження з аналогічним попереднім дослідженням [5], дозволило виявити гостроту цього роду проблем, визначити перспективні напрями зміни акцентів гендерної політики.

Зокрема, виявлено, що емоційно-насиченого, психологічного насильства щодо партнерок припускаються 48,1% опитаних співробітників сектору безпеки МВС України на тлі 31,0% опитаних чоловіків з числа цивільних осіб. До економічного насильства вдавались 17,6% чоловіків-правоохоронців проти 15,0% цивільних осіб. Фізичне насильство в тій чи іншій формі застосовували 10,3% співробітників сектору безпеки, а сексуальне (проти волі жінки) – 3,4% опитаних. Натомість, фізичне та сексуальне насильство більше поширене в царині цивільних чоловіків (13,0% та 5,0% опитаних відповідно).

В зв'язку із зазначеним, цікавість становлять експектації респондентів щодо гендерно зумовленого насильства. Виявлено, що серед опитаних чоловіків, які не працюють в секторі безпеки МВС України, 13,0% вважають побиття жінки виправданим в певних ситуаціях, а 10,0% з них – насильство стосовно жінки задля збереження сім'ї. Серед працівників сектору безпеки з побиттям жінки та припустимістю насильства заради збереження родинних зв'язків погодились лише 4,0% та 2,1% опитаних. Цікаво, що певна кількість жінок-правоохоронниць теж висловлює готовність терпіти побиття в окремих випадках (2,9% опитаних жінок) і фізичне насильство заради сім'ї (2,3% жінок). Вважаємо також гендерно зумовленою проблемою випадки побиття чоловіків, працівників сектору безпеки, їхніми дружинами, навіть за відсутності провокативної поведінки (12,1% опитаних).

На думку респондентів обох досліджень, чоловіки очікують згоди партнерки (не зважаючи на її бажання) задовольнити сексуальну потребу чоловіка, що підкреслили 77,1 % опитаних правоохоронців та 65,0 % цивільних чоловіків. Гендерній інтолерантності сприяє те, що з таким станом справ погоджуються 84,0 % опитаних жінок.

Гендерно зумовлене домінування чоловіків в партнерських інтимних стосунках проявляється в різних контекстах взаємодії. Наприклад, 31,0 % співробітників сектору безпеки вважають неприпустимим носіння дружиною певного одягу поза чоловічим дозволом, а 75,8 % з них прагнуть неодмінного поінформування про місцезнаходження дружини в кожний момент. Посилюють схильність чоловіків контролювати поведінку партнерки, як не дивно, самі жінки, оскільки 20,4 % з числа питаних погоджуються з постійним контролем оформлення зовнішності партнером, а 74,5 % – з принизливим контролем їхнього місцезнаходження.

Тим не менше, аналіз дослідницького матеріалу не дає підстав стверджувати наявність гострих гендерних проблем в інтимних партнерських стосунках в родинях правоохоронців. Респонденти опитаних категорій (73,4 % чоловіків та 85,2 % жінок) загалом погодилися, що МВС України має вдосконалити способи протидії сексуальним домаганням серед працівників сектору безпеки. Це свідчить про те, що політика нульової терпимості щодо будь-яких проявів насильства, яка активно пропагується в системі МВС України, має свої позитивні зрушення. Нагальним є передбачення низки превентивних психолого-педагогічних та організаційних заходів, спрямованих на корекцію неадекватних гендерних стереотипів та несприятливих патернів поведінки в статевих та наближених до них стосунках з метою забезпечення гендерної рівності не лише в сфері виконання службових обов'язків, але й на сімейно-побутовому рівні.

Список використаних джерел

1. Money John and Tucker Patricia. Sexual Signatures on Being a Man or a Woman. Boston, MA: Little, Brown, 1975. 250 p.
2. Violence against Girls and Women: A Public Health Priority. UNFPA Gender Theme Group, Interactive Population Center. New York: UNFPA. 314 p.
3. Fausto-Sterling Ann. The Five Sexes: Why Male and Female Are Not Enough // The Sciences. 1993. Vol. 33. P. 20–24.
4. Кант И. Критика чистого разума. М.: Наука, 1999. 655 с.
5. Сучасне розуміння маскуліності: ставлення чоловіків до гендерних стереотипів і насильства щодо жінок. Київ, 2018. 128 с.
6. Розуміння маскуліності та гендерної рівності в секторі безпеки України: аналітичний звіт / Чернявський С. С., Андросюк В. Г., Кудерміна О. І. та ін. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2020. 98 с.